Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
PÄÄTÖS	516 Rk1a
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2023/7304	20.9.2023

Viite
U 37/2023 vp Valtioneuvoston U-kirjelmä

Yhteyshenkilö
Adeline Gripenberg
dataskyddsombud@regeringen.ax
01825199

Eduskunnan hallintovaliokunta

hav@eduskunta.fi

Asia

Asiantuntijalausunto koskien valtioneuvoston eduskunnalle antamaa kirjelmää komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2016/679 täytäntöönpanoa koskevista täydentävistä menettelysäännöistä

Tausta

Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta pyydettiin kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien valtioneuvoston eduskunnalle antamaa kirjelmää komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2016/679 täytäntöönpanoa koskevista täydentävistä menettelysäännöistä.

Euroopan komission ehdotus koskee valvontaviranomaisten menettelysääntöjä valitusten käsittelylle ja tutkinnalle valituksiin perustuvissa tapauksissa ja viran puolesta käynnistettävissä tapauksissa asetuksen (EU) 2016/679 rajat ylittävässä täytäntöönpanossa. Ehdotus perustuu komission vuonna 2020 julkaisemaan tietosuoja-asetuksen toimivuutta koskevaan raporttiin[1] ja Euroopan tietosuojaneuvoston komissiolle lokakuussa 2022 antamaan luetteloon ja johtopäätöksiin[2].

[1] KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE Tietosuojasäännöt kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien ja EU:n digitaalisen muutoksen edistäjänä – yleistä tietosuoja-asetusta sovellettu kaksi vuotta; COM(2020) 264 final.
[2] EDPB Letter to the EU Commission on procedural aspects that could be harmonised at EU level; https://edpb.europa.eu/system/files/2022-10/edpb_letter_out2022-0069_to_the_eu_commission_on_procedural_aspects_en_0.pdf

Asetusehdotuksen tarkoituksena on harmonisoida jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisten yhteistyömenettelyt rajat ylittävissä asioissa, eli tilanteissa, joilla on merkitystä luonnollisille henkilöille useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa. Komission ehdotuksen tarkoituksena on sujuvoittaa valvontaviranomaisten välistä yhteistyötä ja yleisen tietosuoja-asetuksen yhdenmukaisuusmekanismin toimivuutta rajat ylittävissä tapauksissa sekä varmistaa valituksen tekijän ja tutkinnan kohteena olevien riittävät ja asianmukaiset menettelylliset oikeudet. Nyt käsiteltävänä olevalla asetusehdotuksella ei ehdotettaisi muutoksia yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyyn, vaan ehdotus täydentäisi yleistä tietosuoja-asetusta nykyistä täsmällisemmillä yhteistyömenettelyitä koskevilla menettelysäännöillä. Ehdotuksella ei olisi siten vaikutusta esimerkiksi yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsittelijöille säädettyihin velvollisuuksiin, rekisteröityjen oikeuksiin tai henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuteen ja muihin käsittelyä koskeviin periaatteisiin.

Toimivallan jakautuminen

Maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 ja 4 kohdan mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta sekä sen alaisia viranomaisia ja laitoksia, maakunnan virkamiehiä ja kuntien hallintoa.

Perustuslain yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevan 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Pykälän mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Valtakunnalla on itsehallintolain 27 §:n 1 kohdan mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat perustuslain säätämistä, muuttamista ja kumoamista sekä perustuslaista poikkeamista.

Itsehallintolaista ei suoranaisesti käy ilmi, miten toimivalta jakautuu henkilötietojen suojaa koskevissa asioissa. Sitä koskeva lainsäädäntövallan jakautuminen on ratkaistu itsehallintolain 19 §:n mukaisella lainsäädäntövalvontamenettelyllä.

Henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntövallan jakoa punnittiin 1990-luvun alussa, kun maakunnassa säädettiin ensimmäistä kertaa maakunnan ja kuntien hallinnon henkilörekistereistä. Tuolloin voimassa olleessa itsehallintolaissa ei ollut henkilörekistereitä eikä tietosuojaa koskevia säännöksiä, kuten ei nykyisessä itsehallintolaissakaan. Lainsäädäntövalvonnan yhteydessä korkeimman oikeuden punninta tehtiin suhteessa maakuntapäivien päätökseen, jonka mukaan valtakunnan silloiset henkilörekisterilaki ja henkilörekisteriasetus olisivat voimassa maakunnassa, mutta kuitenkin vain sellaisten yksityisen sektorin oikeuden alojen osalta, jotka kuuluivat maakunnan lainsäädäntövaltaan. Korkein oikeus totesi 27.6.1991 antamassaan päätöksessä, että koska henkilörekisterilaki sisälsi henkilörekistereitä koskevia säännöksiä, se koskisi monia oikeuden aloja. Korkein oikeus mainitsi työsopimukset, työn- ja asunnonvälityksen sekä, tietyin rajoituksin, elinkeino-oikeuden esimerkkeinä maakuntapäivien toimivaltaan kuuluneista aloista, joita nämä yleiset henkilörekistereitä koskevat säännökset koskisivat. Korkeimman oikeuden

lausunto tarkoittaa sitä, että maakunnalla on toimivalta henkilötietojen suojaa koskevissa asioissa niillä oikeudenaloilla, jotka muutenkin itsehallintolain mukaan kuuluvat maakunnan toimivaltaan.

Valtakunnan toimiessa Euroopan unionissa tehtyjen päätösten pohjalta lainsääntövalta ja hallintoasioita koskeva toimivalta on jaettu valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä siten kuin itsehallintolaissa säädetään. Nämä toimenpiteet koskevat tietosuojavaltuutetun ja Datainspektionenin hallintoasioita, jotka jakautuvat Ahvenanmaan ja valtakunnan välillä itsehallintolain 59 b §:n mukaisesti.

Näkemyksiä

Komissio ehdottaa asetusehdotuksen oikeusperustaksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 16 artiklaa. SEUT-sopimuksen 16 artiklan nojalla voidaan hyväksyä sääntöjä, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden, silloin kun viimeksi mainitut toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Maakunnan alustavan käsityksen mukaan komission ehdotus on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen, ja ehdotettu oikeusperusta on asianmukainen.

Asetus on suoraan sovellettavaa EU-oikeutta eikä sen voimaan saattamiseksi tarvita maakunnan lainsäädäntöä. Koska ehdotukseen sisältyy asioiden valmistelua ja luottamuksellisuutta koskevia säännöksiä, ehdotuksen vaikutuksia Ahvenanmaan maakunnan hallintolain (2008:8) ja Ahvenanmaan julkisuuslain (2021:79) mukaisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin tulee vielä selvittää. Ehdotukseen sisältyy muun muassa rekisteröidyn mahdollisuus luottamuksellisten asiakirjojen lähettämiseen. On syytä vielä tarkemmin selvittää, mitä tällä tarkoitetaan, koska sillä voi olla vaikutusta julkisuusperiaatteeseen. Ehdotuksen mukaan johtavan valvontaviranomaisen tulee myös huolehtia siitä, että asiakirjat käännetään ja valitusasiakirjat toimitetaan muille valvontaviranomaisille, joita asia koskee.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus toteaa, että lopullisen asetuksen pohjalta selvitetään tarkemmin sekä taloudelliset vaikutukset että mitä lisätyötä asetuksesta ja sen uusista menettelyvaiheista Datainspektionenille aiheutuu. Maakunnan hallituksen kannanotto on myös tarpeen, mikäli lainsäädäntöä on tarpeen muuttaa lopullisen ehdotuksen perusteella.

Datainspektionen on riippumaton viranomainen, joka toimii hallinnollisesti maakunnan hallituksen alaisuudessa. Datainspektionenin päällikkö on tällä hetkellä viranomaisen ainoa

työntekijä. Datainspektionenin hallitukselle antaman lausunnon[3] mukaan tietosuojavaltuutetun toimisto todennäköisesti olisi valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan johtava valvontaviranomainen rajat ylittävissä asioissa. Tämä johtuu siitä, että Datainpektionen valvoo kapeasti yksityistä sektoria, mikä perustuu lainsäädäntövallan jakautumiseen valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä.

Mikäli Datainspektionenista tulee johtava valvontaviranomainen rajat ylittävissä asioissa, se todennäköisesti johtaa hallinnollisesti raskaisiin vaikutuksiin ja se voi vaikeuttaa muiden asioiden käsittelyä viranomaisessa. Tämä heikentäisi rekisteröityjen henkilötietojen suojaa ja oikeutta hyvään hallintoon.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus kannattaa komission ehdotusta ja yhtyy valtioneuvoston eduskunnalle esittämiin näkemyksiin. Valtioneuvosto esittää muun muassa, että Suomen tulee asian jatkovalmistelussa EU:ssa toimia sen puolesta, että valvontaviranomaisella olisi mahdollisuus käyttää harkintavaltaa, ja että hallinnollinen taakka ei muodostu liian raskaaksi. Maakunnan hallitus kiinnittää erityistä huomiota siihen, että Suomen tulee asian jatkovalmistelussa EU:ssa toimia sen puolesta, että ehdotuksesta ei aiheutuisi suhteettoman raskasta hallintoa ehdotettuja tehtäviä suoritettaessa, varsinkaan pienten viranomaisten hallinnolle.

Varamaaneuvos Harry Jansson

Tietosuojavastaava Adeline Gripenberg

LIITTEET Datainspektionenin lausunto

TIEDOKSI Anton Nilsson

[3] Justitieministeriet_EU_949_2023_Datainspektionen